

kreacją: otóż w przypadku autokreacji osoba staje się intencjonalnym twórcą samej siebie.

Faktem jest, że procesy rozwoju i twórczości determinują kreatywność jednostek i całych zbiorowości. Do wyzwolenia kreatywności prowadzi droga przez wychowanie realizowane wedle pewnej strategii, która ma na celu odpowiednie stymulowanie pełnego rozwoju i twórczej aktywności człowieka. Rola wychowania w tych procesach, polegająca na wzbudzaniu energii twórczych i ich właściwym ukierunkowaniu, jawi się jako szczególnie doniosła i niczym nie zastąpiona. Wychowanie to dotyczy człowieka żyjącego we współczesnej rzeczywistości, który powinien być uzdolniony, aby w różnych środowiskach i sytuacjach społecznych prezentować swoją pełną osobową godność i tożsamość. Stąd tę strategię można nazwać wychowaniem do kreatywności i autokreacji, lub po prostu: wychowaniem kreatywnym.

Recenzowana pozycja posiada wartość teoretyczno-poznawczą i w znacznym stopniu praktyczną. Autor podjął się analizy bardzo złożonego zagadnienia kreatywności jednostek i zbiorowości, uwzględniając konieczność wielowymiarowego spojrzenia na to zagadnienie. W pracy można dostrzec wysoki poziom kompetencji i profesjonalizmu. Autor bowiem, oprócz podejścia pedagogicznego, prowadzi analizy o charakterze interdyscyplinarnym, uwzględniając wątki filozoficzne, psychologiczne, socjologiczne, politologiczne itp.

Z uwagi na imponujące bogactwo poruszanych zagadnień recenzowana rozprawa godna jest polecenia pedagogom i wszystkim, którzy są zainteresowani formowaniem osób i zbiorowości do kreatywności.

*Roman Jusiak OFM
Katedra Pedagogiki Opiekuńczej KUL*

Rodzina przestrzenią rozwoju osoby. Perspektywa pedagogiczna, red. Marek Jeziorański, Danuta Opozda, Alina Rynio, Lublin: Towarzystwo Naukowe KUL, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II 2012, ss. 383.

Recenzowana publikacja jest pracą zbiorową, w której podjęto zagadnienie rodziny jako przestrzeni rozwoju osoby w perspektywie pedagogicznej. Problematyka jest bardzo ważna ze względów społecznych i kulturowych, ponieważ poprzez wielość odniesień wpisuje się w obszar zagadnień dotyczącym rozwoju osoby w rodzinie w kontekście zachodzących dynamicznych przemian społeczno-ustrojowych, które nie zawsze sprzyjają umacnianiu wartości rodziny. Wartość publikacji podnosi fakt, że autorzy artykułów reprezentują różne ośrodki naukowe w Polsce i analizują wielowymiarowo zagadnienie rozwoju osoby w rodzinie z perspektywy teoretycznej i empi-

rycznej. Publikacja pozwala lepiej poznać i rozumieć specyfikę rodziny jako przestrzeni umożliwiającej rozwój osobowy jej członków, ponieważ treści artykułów ukazują rozwój osoby w rodzinie w wymiarze indywidualnym, społecznym, instytucjonalnym i przedmiotowym.

Książka składa się z trzech rozdziałów tematycznych, dopełnionych wstępem, notą o autorach i spisem treści. Publikacja jest dopracowana pod względem redakcyjnym, każdy z artykułów zakończony jest streszczeniem w języku angielskim, spis treści jest opracowany w języku polskim i angielskim, załączone są noty o autorach, szkoda, że informacje zostały ograniczone tylko do przypisania afiliacji autorów. Recenzentami książki byli ks. prof. dr hab. Jerzy Bagrowicz oraz dr hab. Dorota Kornas-Biela, prof. KUL. Wydanie publikacji zostało dofinansowane przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

Struktura pracy jest typowa dla prac zbiorowych. W publikacji wyodrębniono trzy obszary problemowe: I. Rozwój dorosłego w rodzinie (s. 9-115), II. Rozwój dziecka w rodzinie (s. 117-223) oraz III. Rodzina wobec zmieniających się warunków życia (s. 225-378). Na problematykę części pierwszej składa się 9 artykułów. Cykl rozpoczyna tekst Danuty Opozdy, który jest wprowadzeniem w problematykę pedagogiczną wielowymiarowości rozwoju osoby w rodzinie – rozwój wiedzy o rodzinie, rozwój osoby w rodzinie, rozwój rodziny jako środowiska wychowawczego. Kolejne artykuły koncentrują się na ukazaniu dróg rozwoju i samorealizacji osoby dorosłej, która realizuje zróżnicowane role rodzinne. Ks. Marek Jeziorański wskazuje na osobowy i wspólnotowy wymiar rozwoju małżonków w nauczaniu Jana Pawła II. Mirosław Hanulewicz analizuje przygotowanie małżonków do narodzin dziecka w kontekście szans ich rozwoju. Natomiast Beata Malinowska podejmuje zagadnienie macierzyństwa stawiając pytanie, czy jest to szansa czy też zagrożenie dla współczesnej kobiety? Również tekst Małgorzaty Doroty koncentruje się wokół kobiet, ponieważ ukazuje specyfikę etapu życia rodziny z małymi dziećmi poprzez analizę treści blogów internetowych pisanych przez matki. Inny aspekt życia rodzinnego podejmuje Jacek Łukasiewicz i Marta Pawelec, ponieważ omawiają kryzys wartości w wieku średniej dorosłości w kontekście etapów życia rodzinnego. Natomiast tekst Eweliny Świdrak dotyczy opieki nad wnukami jako szansy rozwoju dziadków.

Treści części drugiej poruszają zagadnienie rozwoju dziecka w rodzinie i tworzą ją 9 artykułów. Blok zagadnień rozpoczyna artykuł Mariana Wolickiego, który koncentruje się na wychowaniu w rodzinie do samorealizacji opartym na wypracowanej koncepcji samourzeczywistniania, które odbywa się poprzez realizację wartości. Andrzej Mazan wskazuje na znaczenie metod integracji osoby w wychowaniu rodzinnym. Problematyka kolejnych artykułów skupia się wokół wychowania do wartości i relacji interpersonalnych w rodzinie: Stanisław Ciupka wskazuje na rolę rodziców w kształtowaniu religijności dziecka, Beata Wołoskiuk analizuje komunikację interpersonalną w rodzinie w kontekście wychowania do wartości, natomiast Dagmara Jabłońska opisuje relacje interpersonalne w narracjach rodzinnych dzieci pięcioletnich. Dwa artykuły zamykające część drugą publikacji dotyczą dysfunkcyjności rodziny: Tomasz Wach wskazuje na zależność jakości wychowania rodzinnego a udziału nieletnich sprawców czynów zabronionych w podkulturze dewiacyjnej,

z kolei Konrad Sawicki analizuje dysfunkcjonalność rodziny w aspekcie poczucia jakości życia.

Artykuły zamieszczone w trzeciej części książki ukazują zagadnienie rodziny wobec zmieniających się warunków życia; składa się na nią 10 artykułów. Problematykę części rozpoczynają dwa teksty dotyczące rodzicielstwa zastępczego: Arkadiusz Wąsiński podejmuje kwestie integralnego ujęcia wychowania w świetle autokreacyjnego wzrastania osoby do rodzicielstwa zastępczego, natomiast Agnieszka Regulska analizuje współczesne wyzwania wobec organizacji i funkcjonowania rodzin zastępczych. Kolejny blok zagadnień dotyczy narastającego zjawiska poczucia osamotnienia i samotności wśród dzieci: Eugenia Karcz wskazuje na społeczno-edukacyjne konsekwencje migracji zarobkowych rodziców uczniów szkół gimnazjalnych, z kolei Anna Graboś-Złotek bada samotność dzieci w rodzinach rozbitych i migracyjnych. Kolejne teksty mają zróżnicowane obszary badawcze i ukazują wielowymiarowość przemian, które odnoszą się do funkcjonowania współczesnej rodziny. Artykuł Anny Dudak dotyczy opieki naprzemiennej jako nowej formy funkcjonowania rodziny po rozwodzie. Barbara Chojnacka-Synaszko analizuje oczekiwania rodziców wobec realizacji zadań współczesnej szkoły z uwzględnieniem perspektywy społeczeństwa opartego na wiedzy. Natomiast Lucyna Adamowska wskazuje na szkołę jako miejsce wsparcia dla osób osieroconych. Tekst Marianny Powałki ukazuje stosunek przedstawicieli społeczności lokalnej wobec problemów dzieci i młodzieży w środowisku lokalnym. Natomiast Renata Kowal wskazuje na znaczenie mediów w kreowaniu wizerunku rodziny i analizuje medialny „obraz” współczesnej rodziny w kontekście przeniesienia „obrazu” do rzeczywistości. Publikację zamyka tekst Magdaleny Pakuły, która opisuje alternatywne style życia wobec małżeństwa i rodziny w percepcji młodych dorosłych.

Zaletą recenzowanej publikacji zbiorowej *Rodzina przestrzenią rozwoju osoby. Perspektywa pedagogiczna* jest jej spójność, wielowymiarowość i kontekstowość, oraz aktualność zagadnień skoncentrowanych wokół osoby i jej rozwoju w środowisku rodziny. W publikacji ukazano zarówno obszary sprzyjające integralnemu rozwojowi osoby, jak i obszary zagrożeń oraz dysfunkcjonalności rodziny, co ma ważne znaczenie dla podejmowanych prac w obszarze teorii i działalności praktycznej pedagogiki rodziny. Walorem książki jest ukazanie wyjątkowości i niezastępowalności rodziny w wielowymiarowym rozwoju osoby.

Dorota Bis
Katedra Pedagogiki Chrześcijańskiej KUL